

Sada je vreme za pravdu!

Parlamentarna skupština Saveta Evrope (PS SE) usvojila je sa 169 glasova "za", 8 "protiv" i 14 "uzdržanih" izveštaj specijalnog izvestioca **Dika Martija** o trgovini ljudskim organima na Kosovu kao i Rezoluciju kojom se poziva na međunarodnu istragu ovih optužbi.

Odmah po usvajanju izveštaja, Dik Marti je poručio da je **"sada vreme za pravdu i zaštitu svedoka"**. „Današnjim glasanjem završava se samo jedna etapa, jer ovaj posao mora da se nastavi i da dođemo do pravde. Sada se mora pokrenuti pravosudni sistem, ali to mora biti prava pravda, a ne alibi za pravdu. Mora se učiniti najteži posao, a to je zaštita svedoka“, rekao je Marti. "Sada je potrebno da međunarodna zajednica, koja je prisutna na ovom prostoru već dugi niz godina, izvuče zaključke iz ovog današnjeg glasanja i njegove brojčane dimenzije“, dodao je Marti, čiji Izveštaj je dobio skoro 90 odsto glasova parlamentaraca Parlamentarne skupštine Saveta Evrope.

U rezoluciji Saveta Evrope (SE) se ističe da su **"utvrđivanje istine o zločinima na Kosovu i rasvetljavanje sudbine nestalih od vitalne važnosti za pomirenje zajednica i mirnu budućnost tog dela Balkana"**, a članice EU, SE, vlasti Srbije i Kosova pozivaju da s tim u vezi preduzmu konkretne mere. Euleks (Misija vladavine prava Evropske unije na Kosovu - EULEX) se poziva da nastavi istrage **"ne uzimajući u obzir funkcije na kojima se nalaze mogući osumnjičeni ili poreklo žrtava"** i da učini sve da rasvetli nestanke, navode o **"trgovini organima, korupciji i šurovanju organizovanih kriminalnih grupa i političkih krugova"**. U rezoluciji se navodi da se od članica EU i Saveta Evrope očekuje da **"obezbede sve potrebne resurse za efikasne programe zaštite svedoka"**.

Dik Marti je izrazio spremnost za saradnju sa Euleksom, ali je rekao da su mu **"neophodne garancije da će ljudi koji su stavili svoju bezbednost na kocku, odlučivši da svedoče, biti zaštićeni"**. "Ne želim da imam te osobe na savesti.

Znam da će oni bez veoma ozbiljne zaštite biti u opasnosti bilo gde u svetu. To su naši uslovi”, rekao je on.

Martijev izveštaj naišao je na opštu podršku širom sveta. Na Balkanu nije tako. Većina Albanaca sa Kosova smatra da Martijev izveštaj nije tačan, dok većina Srba ovaj izveštaj potpuno podržava. To naravno, nije ništa novo kada je Balkan u pitanju. U ovom delu Evrope narodi imaju svest samo o zločinima koji su počinjeni od strane drugih, dok se zločini pojedinaca iz spostvenog naroda relativizuju. Ipak, međunarodna zajednica je uspela da snažnim pritiskom na Srbiju, Hrvatsku i BiH obezbedi da vlade ovih zemalja sarađuju sa Međunarodnim tribunalom u Hagu (Haški tribunal) za ratne zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije, da se u ovim zemljama sudi ratnim zločincima kao i da te države međusobno sarađuju kada je u pitanju istraga o ratnim zločinima. Nema sumnje da isti scenario čeka Kosovo, jer Martijev izveštaj je postao zvanični međunarodni dokument.

Izvesno je da će Martijev izveštaj veoma snažno uticati na političke odnose na

samom Kosovu, odnose sa Srbijom, kao i na mnoge političke karijere na Kosovu. Već sada je jasno da posle ovog Izveštaja na Kosovu više ništa neće biti kao što je bilo ranije.

Objavlivanjem Martijevog izveštaja stavljena je tačka na jedno vreme u kome je Kosovo, kao najmlađa evropska država, bilo miljenik Sjedinjenih američkih država (SAD) i najmoćnijih zemalja Evropske unije (EU).

Zbog podrške koje su kosovski Albanci dobijali širom sveta u borbi protiv režima srpskog predsednika Slobodana Miloševića, zatvarale su se oči pred mnogim činjenicama koje su se dešavale na Kosovu. Tako je Oslobodilačka vojska Kosova (OVK) preko noći sa spiska “terorističkih organizacija” postala organizacija koja je bila saveznik NATO u ratu 1999. godine. Već tada se ćutalo o mnogim zločinima koje je OVK počinila od otmica i ubijanja civila i srpske i albanske nacionalnosti do zločina prema zarobljenim srpskim policajcima i vojnicima.

Posle usvajanja rezolucije 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, kojoj je tadašnja SR Jugoslavija (zajednička država Srbije i Crne Gore) prepustila upravljanje Kosovom i povlačenja srpskih snaga bezbednosti, na Kosovu su se desili mnogi zločini nad civilima, pljačka imovine, paljenje uglavnom kuća čiji su vlasnici Srbi i uništavanje manastira koji su vlasništvo Srpske pravoslavne crkve i spomenika kulture pod zaštitom UNESCO-a.

Mnogi analitičari su ukazivali na spregu politike i organizovanog kriminala. Međunarodna zajednica je zatvarala oči pred ovim činjenicama, a zapadni mediji nisu izveštavali o ovim događajima, jer se verovalo da je Kosovu potrebna stabilnost.

Pored toga, kosovski Albanci su doživljavani kao žrtva. Martijev izveštaj je promenio takvo shvatanje međunarodne zajednice i ukazao na probleme koji postoje na Kosovu. Zato će ovaj izveštaj direktno dovesti do međunarodne istrage o trgovini ljudskim organima, a indirektno će

promeniti odnos međunarodne zajednice prema Kosovu. Kosovo će od sada biti pod većim pritiskom da ispuni brojne standarde kada su u pitanju poštovanje ljudskih i manjinskih prava, vladavina zakona i prava, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanje institucija i sloboda tržišta.

Novu realnost su razumeli i kosovski političari. Njihove izjave posle usvajanja izveštaja veoma mnogo su se razlikovale od izjava o izveštaju kada je objavljen. Tako je vršilac dužnosti predsednika Kosova **Jakup Krasnići**, odmah po usvajanju Izveštaja, izjavio je da je **“Kosovo spremno da se suoči sa izveštajem”**. **„Zainteresovani smo za istinu, ma kakva ona bila. Čak i da bude bolna, treba da se sazna“**, kazao je Krasnići. On je rekao da veruje da se izveštaj neće odraziti na proces priznanja Kosova. **„Naravno, na ovaj ili onaj način, on će imati posledice po institucije Kosova i ličnosti na koje se nepravедno odnosi“**, smatra Krasnići. Ova izjava se veoma razlikuje od izjava mnogih kosovskih političara, pre svih kosovskog premijera **Hašima Tačija** i albanskog premijera **Saljija Beriše**, koji su Izveštaj

posle objavljivanja proglašavali "atakom na Kosovo". Beriša je najavljivao da će "Albanija u Parlamentarnoj skupštini Saveta Evrope zahtevati istragu o navodima Dika Martija o trgovini ljudskim organima na Kosovu i u Albaniji", i tvrdio da je "to najbolji odgovor na Martijev rasistički i klevetnički izveštaj".

Kosovski premijer Hašim Tači, koji je direktno optužen u Martijevom izveštaju i čija je politička karijera veoma ugrožena, bio je mnogo oštriji. U intervjuu albanskoj „TV Klan“, Hašim Tači je najavio je da će "uskoro objaviti imena Albanaca koji su pomagali izvestiocu Diku Martiju da pripremi izveštaj, koji njega optužuje za trgovinu organima". Ova direktna pretnja svedocima mnoge je podsetila na Tačijev ratni nadimak "zmija" iz vremena dok je bio jedan od vođa OVK. „Mnoge osobe uključene u taj zločin će pocrveneti“, rekao je Tači i dodao da je "Izveštaj Dika Martija zločin nad Albancima", a da je „Marti oduvek bio antialbanac“. Tači je negirao sve optužbe koje su navedene u izveštaju, ali je priznao da je „negativan

odjek ovog izveštaja naneo ozbiljnu štetu imidžu Kosova i Albancima u regionu“.

Za razliku od kosovskih i albanskih političara, srpski političari su reagovali na Martijev izveštaj veoma umereno.

Trgovina ljudskim organima ubijenih Srba na Kosovu je tema koja je godinama prisutna u srpskom društvu, a srpsko tužilaštvo za ratne zločine odavno sprovodi istragu o tome.

Građani Srbije su upoznati sa ovom temom, tako da je za njih Martijev izveštaj bio samo potvrda da sada i međunarodna zajednica veruje da je trgovine organima bilo. Upravo zato je izveštaj dobio potpunu podršku u srpskom društvu. Zanimljivo je da su srpski političari koji su skloni pokušajima da svaki događaj politički kapitalizuju, ovog puta reagovali državnički. U izjavama vodećih srpskih političara pozivana je međunarodna zajednica na istragu o trgovini ljudskim organima, ali nisu dovođeni u pitanje predstojeći pregovori Beograda i Prištine, niti je uslovljavano da Tači ne može da učestvuje u tim

pregovorima. Jednostavno, Beograd zna da je zbog Martijevog izveštaja pozicija Kosova u međunarodnoj zajednici veoma uzdrmana, a imidž Hašima Tačija ozbiljno narušen. Pored toga, izbori na Kosovu su nedavno završeni i nova vlada još uvek nije formirana. Upravo zato, Beograd insistira na početku pregovora sa Prištinom, jer računa da će prištinski političari sada biti spremniji na ustupke. Predsednik Srbije **Boris Tadić** pomirljivo je izjavio da će biti spreman da razgovara sa Hašimom Tačijem **“ukoliko je on legitimni predstavnik albanskog naroda sve dok se ne dokaže da su optužbe iz Saveta Evrope osnovane”**. Ipak, u govoru pred Parlamentarnom skupštinom Saveta Evrope, predsednik Srbije je indirektno optužio Tačija za trgovinu organima. Govoreći o izveštaju Martija, Tadić je istakao da je **„imperativ da optužbe ovih užasnih zločina ne budu gurnute pod tepih”**. On je podsetio da je prema izveštaju, **“OVK od 1998. bio uključen u trgovinu drogom, oružjem i ljudima, a da najveću odgovornost za sudbinu stotinu otetih Srba i Albanaca snosi „drenička grupa”**“. Vođa “dreničke

grupe OVK” bio je aktuelni premijer Kosova - Hašim Tači.

Martijev izveštaj će imati uticaj i na poziciju međunarodnih misija na Kosovu koje se u različitim oblicima nalaze na toj teritoriji skoro 12 godina.

Prema ovom izveštaju, međunarodni predstavnici na Kosovu su često prelazili preko ozbiljnih problema kako ne bi narušili krhku stabilnost kosovskog društva.

Od 1999. godine do danas, na Kosovu su bile dve međunarodne misije i to UNMIK - kao telo Ujedinjenih nacija do proglašenja nezavisnosti Kosova - i misija Evropske Unije - EULEKS. Ove misije su imale velika ovlašćenja i bitno su uticale na razvoj kosovskog društva. Kosovo nije nezavisna država u pravom smislu te reči i to priznaju i države koje prihvataju nezavisnost Kosova. Ono je još uvek protektorat, ranije UN a sada EU, u okviru kojeg međunarodne misije vrše deo izvršne vlasti i obučavaju kosovske institucije za preuzimanje istih. Posle preuzimanja

ovlašćenja od strane međunarodne zajednice, ona nadzire rad kosovskih institucija. Upravo zato, odgovornost za nečinjenje u slučaju trgovine ljudskim organima snose i predstavnici međunarodnih misija na Kosovu. Možda je i to razlog zbog kojeg Dik Marti insistira da istragu o trgovini ljudskim organima sprovede međunarodne institucije van Kosova. Ako se zna da se nekoliko bivših funkcionera UNMIK-a danas nalaze na funkcijama koje plaća kosovarski lider, odnosno da je bivši drugi čovek misije UNMIK na platnom spisku kosovskog političara Ramuša Haradinaja, bivšeg komandanta OVK, koji je u Hagu optužen za ratne zločine, tada je jasno da je Marti u pravu. Nedavno je objavljeno da je jedan od savetnika kosovskog premijera Tačija ranije bio visoki funkcioner misije UN na Kosovu. Bivši šef Verifikacione misije za Kosovo, američki diplomata **Vilijem Voker**, koji je bio stacioniran na Kosovu od strane međunarodne zajednice 1998. godine kako bi kontrolisao primirje između srpskih snaga bezbednosti i OVK, nedavno je aktivno učestvovao u predizbornoj kampanji radikalnog pokreta

Samoopredeljenje koji vodi **Aljbin Kurti**. Ovaj pokret se zalaže za ujedinjenje Albanije i Kosova i prekid saradnje sa međunarodnom zajednicom. Vilijem Voker je svojevremeno otkrio ubistvo Albanaca u selu Račak, za koje su srpske strane bezbednosti tvrdile da su pripadnici OVK, a Albanci da su nevini civili.

Događaj u Račku je bio povod da se u francuskom gradu Rambuje sazove međunarodna konferencija o Kosovu, posle čije propasti je NATO otpočeo bombardovanje Srbije.

Voker je podržao ideju o ujedinjenju Kosova i Albanije i stvaranju „velike Albanije“ što je suprotno zvaničnoj politici i SAD i EU. On je rekao „da bi Beograd pre početka razgovora sa Prištinom trebalo da se izvini Kosmetu za ono što je uradio pre i tokom 1999. godine“.

Nezavisnost predstavnika međunarodne zajednice na Kosovu od kosovskih lidera posebno je važna ako se istraga o trgovini ljudskim organima bude sprovodila na Kosovu. Slučaj bivšeg komandanta OVK

Ramuša Haradinaja koji je u aprilu 2008. godine bio oslobođen u Haškom tribunalu zbog nedostatka dokaza, na najbolji način ukazuje na problem sa svedocima na Kosovu. U oslobađajućoj presudi, sudija Alfons Ori je rekao i da se veće tokom suđenja suočilo sa „**znatnim poteškoćama da svedoke dovede da svedoče**“. **“Mnogi od njih naveli su strah kao značajan razlog za svoje nepojavljivanje pred većem”**, objasnio je sudija. **“Veće je steklo snažan utisak da se suđenje odvijalo u atmosferi u kojoj se oni nisu osećali sigurno”** kao i da na **“Kosovu postoji nestabilna sigurnosna situacija koja je nepovoljna naročito po svedoke”**, rekao je sudija Ori. Ako se zna da je tada drugi čovek UNMIK-a, danas savetnik Haradinaja, tada se postavlja pitanje šta su međunarodni predstavnici učinili da se zaštite svedoci na Kosovu? O tome je govorio i Dik Marti u intervjuu BBC-iju istakavši da **„ako se pogledaju državna pravosuđa i međunarodno pravosuđe u regionu, te strukture nisu bile sposobne da zaštite svedoke”**. **“Čim je reč o procesu, nekome ko je na visokoj političkoj funkciji ili visoko u kriminalnoj**

hijerarhiji - konstatujemo da svedoka jednostvano nema”, kaže Marti. Specijalni izvestilac Saveta Evrope je dodao da se **“svedoci i njihove porodice zastrašuju, a bilo je i ubistava svedoka”**.

U međuvremenu je Euleks otvorio preliminarnu istragu o trgovini ljudskim organima na Kosovu i pozvao sve relevantne organizacije i pojedince, uključujući i samog Dika Martija, da iznesu sve dokaze koje imaju u pogledu tih, kako se navodi, **„ozbiljnih optužbi”**. Misija EU je u saopštenju u petak takođe navela da **„u potpunosti razume zabrinutost u pogledu zaštite svedoka u regionu”**, dodavši da je **„potpuno sigurna u svoju jedinicu za zaštitu svedoka”**. Sam Dik Marti je otpočeo pregovore sa EU o programu zaštite svedoka, potvrđeno je u Briselu.

Posle objavljivanja Martijevog izveštaja i podnošenja zajedničke rezolucije Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija zajedno sa Evropskom unijom, pozicije Srbije u pogledu kosovskog problema znatno su bolje. Prvi put posle više decenja, Srbija se u međunarodnoj zajednici doživljava kao konstruktivan partner u

odnosu na kosovske Albance. Pored toga, u međunarodnoj zajednici postoji široki konsenzus da se na Kosovu vodi opsežna istraga, kako o optužbama koje se odnose na period ratnih dejstava, tako i na događaje posle rata. U ovo nije uključena samo trgovina organima, već i šverc droge, oružja i korupcija u kosovskim organima.

Srbija je sada u prilici da čeka formiranje kosovske Vlade kako bi počela pregovore i pokušala da materijalizuje prednost koju je stekla.

Kosovo je priznato od većine najznačajnijih država sveta, ali one čine manjinu ako se posmatraju sve države sveta. Kosovo nije postalo članica Ujedinjenih nacija, kao ni većine drugih međunarodnih organizacija od političkih do sportskih, pa čak ni u samoj EU, čiji je Kosovo protektorat, nema konsenzusa oko priznavanja nove države. Ako se tome doda sve što se dešava oko Kosova poslednjih meseci, uključujući Martijev izveštaj, jasno je da Srbija ima

odličnu startnu poziciju u pregovorima, jer u njenim rukama je ključ rešenja.

Paradokzalno zvuči, ali čekajući formiranje nove kosovske Vlade, Srbija može čak i da priželjkuje da je sastavi dosadašnji premijer Hašim Tači! Tači, koji opterećen optužbama i ratnom prošlošću nema legitimitet da uspešno zastupa interese građana Kosova. Obe strane u predstojećim pregovorima će biti prinuđene da čine bolne ustupke, a Tači, bez snažne podrške zapada kakvu je do sada imao i istovremeno izložen napadima sopstvene opozicije, teško da će moći da bude uspešan pregovarač. Uostalom, nedavno je šef Međunarodne civilne kancelarije na Kosovu **Piter Fejt** zatražio od Hašima Tačija, kao mandataru za sastav nove vlade Kosova, **“da van vlade ostanu ljudi iz njegove partije protiv kojih se vode istrage”**. Prema njegovim rečima, u vladu treba da uđu ljudi **„koji su čisti, koji nisu optuženi ili pod istragom, ljudi koji imaju tehničke sposobnosti da se bave pitanjima sa kojima se suočava Kosovo, ljudi koji imaju poverenje građana Kosova i koji uživaju poverenje i van Kosova”**.

Ovaj zahtev će Tači teško moći da odbije. Ukoliko ga prihvati, veoma se lako može desiti da se i sam nađe pod međunarodnom istragom za trgovinu organima. Tada bi po istom principu morao da se povuče. U svakom slučaju, Tači će veoma brzo biti u prilici da na sopstvenom primeru uveri u pravilo od koga zavisi dugovočenost svakog političara – ili ste deo rešenja, ili ste deo problema. Tači je svakog dana sve veći problem. Pre svega Kosovu.